

TERRORISTEN, MARTYREN, MASKEN GUY FAWKES SOM MODERNE PROTESTSYMBOL

Guy Fawkes var en terrorist i 1600-tallets England, der for nylig er gennemgået en transformation til martyr for frihed. Guy Fawkes-masken var omdrejningspunktet for en tegneserie i 1980'erne, men oplevede først verdensberømmelse efter filmen "V for Vendetta" i 2006. De sidste par år er masken også begyndt at dukke op til demonstrationer verden over som et globalt protestsymbol.

af JONATHAN FALCK STIGSBY

Fredag d. 23. marts er der demonstration i Sønderborg imod internetlovgivningen ACTA (The Anti-Counterfeiting Trade Agreement). Demonstranterne mener, at ACTA vil begrænse deres privatliv. Der er omtrent tyve demonstranter. De er alle i gang med en ungdomsuddannelse og er alle omtrent seksten år gamle. Tidligere har der været demonstrationer imod ACTA verden over, også i Danmark, hvor der i København var i omegnen af tolv tusinde demonstranter. Før demonstrationen begynder, taler jeg med demon-

strationens planlægger Tai, der umiddelbart virker meget nervøs over at skulle forklare, hvad de demonstrerer imod. I hånden holder Tai en Guy Fawkes-maske. Da gruppen af demonstranter har vokset sig tilpas stor, ifører flere af dem sig Guy Fawkes-masker. Med masken er det som om, der sker en transformation af Tai. Det er ikke længere en nervøs gymnasiedreng, jeg taler med: Foran mig står ikke længere en person, men et symbol for modstand.

For at forstå de mange symboliske betydninger, som Guy Fawkes-

masken knytter sig til, og som de unge i Sønderborg signalerer med deres brug af maskerne, må man omkring både 1600-tallets England, en Thatcher-kritisk tegneserie fra 1980'erne og de senere års forskellige politiske bevægelser, der gør brug af masken.

Hvert år den 5. november afbrændes der over hele England dukker, som forestiller Guy Fawkes. Dette gøres for at mindes Fawkes' fejlslagte attentat i 1605 på Kong James d. I. af England, hvor Fawkes forsøgte at sprænge det engelske parlament i luften.

En ung, ukendt demonstrant ræber deres kæmpe: "Med med AGTA – We Will Win!"

Denne tradition har været vedligeholdt i over firehundrede år, og for at den ikke skulle glemmes, fik det engelske kongehus i 1700-tallet udformet et rim, som kunne hjælpe befolkningen med at huske den:

***"Remember, remember the fifth of November,
gunpowder, treason and plot.
I see no reason why gunpowder treason
should ever be forgot!"***

Traditionen, der er blevet døbt Guy Fawkes Night eller Bonfire

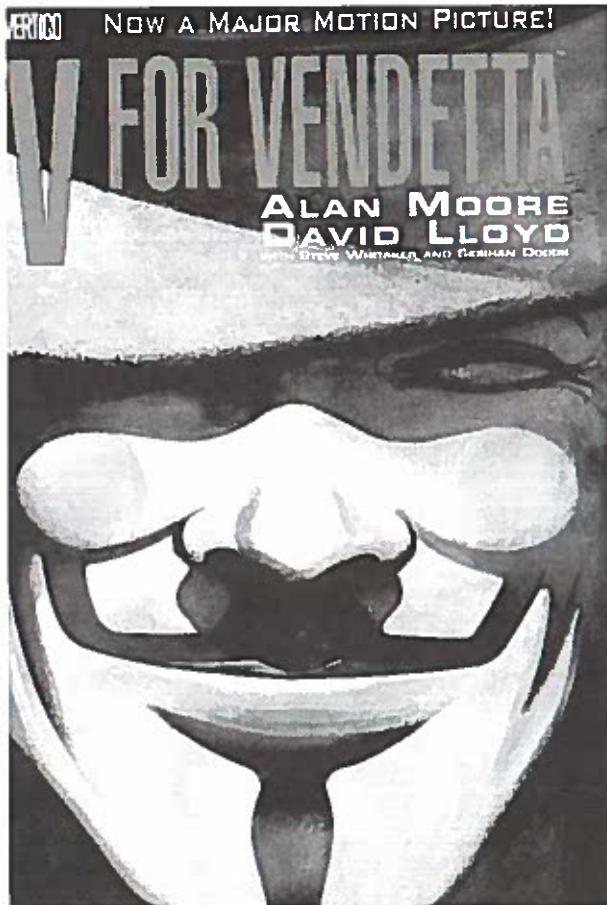
Night, har dog ikke kun markeret Fawkes' mislykkede attentat, men også protestantismens sejr over katolicismen. Således er der ikke kun blevet brændt dukker, der skal forestille Fawkes, men også repræsentationer af andre fremtrædende katolske personer, eksempelvis paven. Motivet bag

Fawkes' attentatforsøg var nemlig forbundet til dennes katolske reli-

gion: Fawkes var en del af det katolske mindretal i 1600-tallets England, som følte sig undertrykt af det protestantiske flertal. Hvorvidt Fawkes faktisk har været motiveret af religion eller borgerrettigheder eller begge dele, kan dog diskuteres.

Guy Fawkes' renaissance

I 1980'erne dukkede Guy Fawkes op på ny vis. To englændere, tegneserieforfatteren Alan Moore og illustratoren David Lloyd, lavede en serie omkring en terrorist, der bar en Guy Fawkes-maske, og

Forsiden af tegneserien V for Vendetta fra 1980'erne.

kaldte den *V for Vendetta*. Tegneserien foregår i et dystopisk fremtidsunivers, hvor fascistiske har overtaget magten i England efter en international atomkrig og ryddet samfundet for homoseksuelle, indvandrere, socialister og ikke-kristne. Forfatteren Alan Moore lægger i sit forord op til, at det er dette samfund, der er ved at forme sig i England i 1980'erne under Margaret Thatcher og de Konservative.

Brugen af Guy Fawkes er ikke tilfældig. Tegneseriens skabere har været helt bevidste i deres brug af ham. Det ses tydeligt i deres kor-

respondancer, at de ønskede en transformation af Guy Fawkes' negative billede: De ønskede ikke længere, at hans maske blot skulle være noget, der blev båret på Guy Fawkes Day i en negativ kontekst. Som Lloyd skrev til Moore i et brev under udarbejdelsen af karakteren V:

"... I was thinking, why don't we portray him as a resurrected Guy Fawkes, complete with one of those papier mâché masks, in a cape and conical hat? He'd look really bizarre and it would give Guy Fawkes the image he's deserved all those years"

Hovedpersonen i deres tegneserie er karakteren "V". Igennem hele tegneserien er hans ansigt skjult; han bærer masken konstant. Begrundelsen er til dels, at V i tegneserien har været i en koncentrationslejr, hvor han blev udsat for en brand, der vandsirede hans ansigt. V forsøger at vælte den fascistiske regering gennem terroraktioner. Tegneserien begynder med, at han sprænger parlamentet i London i luften og således gennemfører Guy Fawkes' oprindelige plan. Dog med den forskel, at Fawkes ønskede at sprænge parlamentet i luften for at dræbe en person, men V ønsker at sprænge det for at slå symbolet ihjel.

Tegneserien udfordrer opfattelsen af terrorisme, og hvornår det er legitimt at udføre terrorhandlinger. I løbet af tegneserien når V at dræbe omtrent halvtreds mennesker og sprænge flere store symbolske bygninger i luften. Han bliver ikke fremstillet som en entydig sympatisk karakter. Hans drab er ikke kun politisk motiverede, han dræber også for at få hævn. V fortæller igennem en tv-transmission, at det er den engelske befolknings passivitet, som er skyld i, at fascisterne nu har magten. Det havde blot krævet et 'nej' fra befolkningen at stoppe fascisterne. Derfor er det ligeledes et folkeligt ansvar at skille sig af med det diktatoriske styre.

Fra tegneserie til film

I 2006 kom filmatiseringen af tegneserien. V er heri ikke længere morderisk og drevet af et hævnmotiv: Nu er drabstallet drastisk reduceret, og de få drab, han begår, er indhyllet i retfærdiggørende retorik. Desuden er der ænd-

Demonstration mod ACTA i København.

ret meget i handlingsforløbet: Hele filmen bygges op til, at V vil sprænge parlamentet i luften d. 5. november, hvilket var dagen, hvor Fawkes forsøgte at udføre sit Gunpowder Plot. Ligesom i tegneserien beretter V gennem en tv-transmission, hvorledes det er folkets skyld, at fascisterne har magten, og at de ikke kunne besidde den uden folkets samtykke. Netop dette fællesansvar er centralt i forståelsen af maskens symbolværdi.

Ligeledes er masken ikke Vs ansigt, men den idé, han repræsenterer. Han er manifestationen af en ideologi. Vs person døde i en af de koncentrationslejre, der er en del af det totalitære styre, og han er nu den fysiske udgave af modideologien. Dette forstærkes

yderligere i filmatiseringen af tegneserien, da det er blevet meget begrænset, hvor meget der fortælles om Vs karakter. At han ikke er et menneske, men en manifestation af en ideologi, belyses af en sætning fra tegneserien:

***"Did you think to kill me?
There's no flesh or blood
within this cloak to kill.
There's only an IDEA."***

V dør i både tegneserien og filmen. Hans ideologi bliver dog videregivet forskelligt i de to udgaver. I tegneserien overtager hans protege Evey Hammond masken efter at have fået en åbenbaring om, at vi alle er V, og hun fortsætter hans kamp mod styret. I filmen tager Londons befolkning hans

maske på i en aktion, hvor de møder op, klædt i sorte kåber og Guy Fawkes masker, foran parlamentet for at se det blive sprængt i luften.

Både Evey Hammonds åbenbaring og scenen i filmen, hvor alle tager masker på, føjer et vigtigt aspekt til maskens modstandssymbolik, nemlig at alle kan gøre modstand. Samtidig gøres det klart, at man ved at iføre sig masken ikke nødvendigvis tolererer terrorisme, men snarere antager den ideologi og persona, som V repræsenterer. Ligeledes giver den bæreren anonymitet, og transformerer således bæreren fra dennes person til en idé. Som karakteren V bliver maskebæreren manifestationen af en modstandsideologi. Masken repræsenterer

Demonstrationens planlægger iført Guy Fawkes-maske.

også flertallet. Det totalitære styre, som V bekæmper, er minoriteten, der kontrollerer majoriteten. Således er det hans kamp at fremme de politiske og materielle vilkår for folket. Det er med denne baggrund, at masken er blevet så udbredt i Occupy-bevægelsen, der netop bryster sig af at være flertallet; "We are the 99%".

Demonstration i Sønderborg

Da sekstenårige Tai ifører sig sin Guy Fawkes maske i Sønderborg den 23. marts bliver han V. Han gennemgår den transformation, som Claude Lévi-Strauss beskriver

i *The Way of the Masks*: At masken kan transformere bæreren til et begreb. Ligeledes fortæller netop denne maske iagttageren, at der er en konflikt. Dette er lige så vigtigt for demonstranterne som lovgivningen. At fortælle: *der er en konflikt – en kamp*.

Efter at have taget masken på har Tai intet problem med at fortælle, hvad det er, han demonstrerer imod. Demonstranterne mener, at lovgivningen er et angreb på deres frihed og det frie sted, som de anser internettet for at være. Som de ser det, kan man ikke censurere internettet, da det

er en konstellation af alle mennesker, nationaliteter og kulturer.

Demonstranterne lader til at være bevidste om, hvordan det kan forekomme håbløst, at tyve mennesker demonstrerer i en lille by i Sønderjylland. De ved udmærket, at de næppe vil få større opmærksomhed, hverken fra verdenssamfundet eller lokalmiljøet. Dog mener de, at det er vigtigt, at alle demonstrerer imod denne lovgivning – også i Sønderborg – netop fordi ACTA efter deres mening vil berøre alle. Guy Fawkes masken er derfor, set fra deres synspunkt, ideel til formålet.

Masken er et globalt protestsymbol, der ikke er reserveret en enkelt sag eller befolkning. Derfor kan den ligeså godt dukke op i Sønderborg som i København, Berlin, London, Barcelona, eller sågar i det polske parlament, hvor oppositionen har brugt den til at markere deres modstand mod ACTA.

Demonstrationen halter i gang. Demonstranterne har lavet nogle skilte, som de bærer igennem byen. På disse kan man blandt andet læse slagordene "Ned med ACTA – we will win" – et ordspil på internetadressers karakteristiske 'www'. Sloganet er adopteret fra de øvrige demonstrationer i Europa. Først på dette tidspunkt bliver der lagt mærke til dem i bybilledet: En verdenskonflikt er rykket til Sønderborg, og reaktionerne er meget varierede. Der er alt fra forundring til irritation. Flere siger, som demonstranterne går forbi: "Er det ikke den der maske fra den der film?", mens andre iagttagere har hørt om de øvrige demonstrationer og genkender symbolet derfra. Det er tydeligt, at masken giver flere forskellige associationer.

Der er også iagttagere, som føler sig provokeret af demonstrationen. De bryder sig ikke om, at konflikter som denne kommer til Sønderborg. Flere undrer sig lydeligt over, at nogen gider demonstrere i så lille en by som Sønderborg. Andre bliver blot irriterede over, at demonstrationen simpelthen larmer i en ellers så fredelig gade. To mænd foran Føtex, hvor demonstrationen slutter, er amige over at blive konfronteret med noget, de ikke mener hører til i deres gademiljø. Den ene spørger mig, om jeg ved, hvad demon-

stranterne foretager sig. Jeg svarer, at han må spørge de demonstrerende. Det gider han ikke. I stedet giver han sig blot til med sine bekendte at iagttage demonstrationen og udbryde "ej" gentagne gange.

Da jeg spørger demonstranterne selv, hvordan de mener, at Guy Fawkes relaterer sig til demonstrationen, er der en lang tøven. Flere af dem er usikre på, hvem Guy Fawkes egentlig er, og de, der kender til ham, ved blot, at det er ham, som har lagt motiv til masken. Efter en længere tænkepause udbryder den ene: "Det er jo egentlig lige meget, hvem Guy Fawkes er. Det er det symbol han er blevet till". Resten af gruppen tilkendegiver deres enighed med denne udtalelse. Den historiske betydning af masken er gledet i baggrunden. Personen, der har lagt ansigt til masken, er blevet ofret for symbolets skyld. Der er tydeligvis ingen forbindelse fra demonstranterne til den historiske person, som er inspirationskilde til masken. Den eneste relation, som dukker op, er, da en af demonstranterne sympatiserer med tanken om, at det er acceptabelt at bryde loven for en given sag. Han nævner således hackergruppen Anonymous, som han anser for at være en modreaktion på lovgivninger, der forsøger at undertrykke. En anden mener, at masken også viser, at maskebæreren er en del af flertallet. Dette mener han også må gælde for Guy Fawkes' sag. Umiddelbart bevæger denne opfattelse sig væk fra det historiske faktum, at Guy Fawkes var del af en undertrykt minoritet. Derimod kæmper V for en undertrykt majoritet. Således er der sket en tydelig drejning i opfattelsen af

Guy Fawkes.

Med den ændrede opfattelse har skaberne af "V for Vendetta" således opnået, hvad de ønskede; de har givet Guy Fawkes en ny identitet og et nyt potentiale som symbol. Den tidligere religiøse terrorist, der kun repræsenterede en historisk minoritet, er blevet en folkehelt, som kæmper for folkets nutidige rettigheder. At iføre sig masken sender et budskab om, at der eksisterer en konflikt, og at maskebæreren tilhører det undertrykte flertal i konflikten, hvilket med masken ikke begrænses geografisk. Netop derfor er masken så tilstedeværende i demonstrationer verden rundt. I globale konflikter sætter masken ingen geografiske begrænsninger, for denne maske er et udtryk for, at alle deltager i kampen. Vi er alle V. ■

Forslag til yderligere læsning:

Lévi-Strauss, Claude: *The Way of the Masks*. Seattle 1982.

Moore, Alan & Lloyd, David: *V for Vendetta*. 1990

JONATHAN FALCK STIGSBY ER STUDERENDE VED MIDDELALDER- OG RENESSANCEARKEOLOGI OG PT. I PRAKTIK PÅ DE ETNOGRAFISKE SAMLINGER PÅ MOESGÅRD MUSEUM, HVOR HAN ARBEJDER MED SYMBOLER I DEMONSTRATIONSKULTUR.

